

Seán Hewitt
V hĺbinách tma najhustejšia

Preložil Michal Tallo

I

Oratórium na Cintoríne svätého Jamesa v Liverpoole nemá po celom obvode vonkajších stien jediné okno. Iba vďaka veľkému strešnému obdĺžniku s rámom obrasteným machom sa sem vôbec dostane zimné slnko, aby sa dotklo sôch z bieleho mramoru, ktoré tu nehybne civejú do prázdna. Dávno nepoužívaná kaplnka márnice s kazetovým stropom a vysokými vyrezávanými stĺpmi zostáva ponorená v tme. Keď boli pred rokmi kameň po kameni strhnuté úctyhodné domy tohto mesta, dotiahli sem pamätníky hrdých rodín (pomníky z terakoty, mramoru a bronzu) a zamkli ich tu, a tak bolo bohatstvo mesta – vytrhnuté z ďalekých krajín a vystlané krvou – ukryté a zabudnuté.

Ako plynuli roky, ukryté boli aj iné veci. Niektoré (napríklad radové štvrte chudobných a ich pracovne) boli zrovnané so zemou, iné (sirotince a chudobince, blázince a domy chudákov) postupne vyprázdnené, len aby sa následne ocitli v rukách podnikateľov v uhladených oblekoch, ktorí ich premenili na byty, bary alebo reštaurácie, kde mená mŕtvych, vygravírované na plaketách čerstvo omietnutých stien, boli poslednými ešte vždy prítomnými záchytnými bodmi mesta, ktoré sa opäť raz dralo von z vlastného hrobu. A tak boli zatvorené kostoly, hrobky a prístavy, lode odniesli okovy na iné pobrežie, podzemné tunely a katakomby zasypali kameňmi a lom vysadili dubmi a platanmi a telami mŕtvych. Duchov mesta teda uskladnili, odviezli z ulíc do opustených budov,

nechali ich stáť vo výstavných vitrínach, vohnali ich do textov kníh a denníkov, nadobro odložili. Napokon, duchovia môžu žiť iba v temnote – hneď ako temné miesta zatvoríme, hneď ako na nich zacvakneme kovové zámky, je pre tých, ktorí s nimi nežijú, ľahké predstierať, že duchovia vôbec neexistujú.

Krátko po polnoci uprostred januára som stál v záhrade za kostolom a ucítil som, ako od rieky Mersey zavial vietor, obťažkaný atlantickou soľou. Rozbúril mesto, udieral do červených tehál prístavných skladov, rachotil zamknutými dverami vodárne a zámkami colného úradu. Počul som, ako sa náhli smerom na juhovýchod, svištiac pomedzi prázdne bytovky na Ulici svätého Jamesa, plieska ošúchanými vľajkami starej námorníckej kaplnky a šialene sa krúti v zvonici Kostola svätého Vincenta. Vybehne na strmú križovatku pri Parlamentnej ulici, obíde novostavby, preskočí autá čakajúce na zelenú a potom sa po stromami obkľúčenej pieskovej cestičke zošuchne k cintorínu za katedrálou a konečne si oddýchne vo víre lístia a sčerenom prameni pri katakombách. Nevidí ho pri tom nikto, iba z kameňa vytesaný anjel, ktorý plače nad hrobom z devätnásteho storočia, a osamelá postava muža – mňa –, ktorý kľučí a pije vodu z potôčika tečúceho popri starodávnom múre cintorína.

Mám sa tu s niekým stretnúť, s mužom, ktorého nepoznám, no predsa ma v čomsi pripomína. Nad zeleňou cintorína sa na pozadí oblohy týči hrôzostrašná neogotická katedrála, jej vitrážové okná jemne žiaria dokonca aj v noci. Takmer cítim váhu jej tieňa, akoby sa o mňa opieralo iné telo. Ak chcete ísť na cintorín, musíte najprv prejsť tunelom vyhlbeným v skale, so stenami pokrytými starými náhrobnými cedulami a premočenými vlhkosťou, ktorá sem presakuje cez dlažbu a korene stromov nad vami. Úplne na konci, kam po západe slnka neprenikne takmer žiadne svetlo, sa

pomedzi cezminy, tisy a žulové obelisky odvážne kľukatí uzučká cestička.

Posledné telo tu pochovali pred takmer sto rokmi, hrobky a kedysi žiarivé lepty mien, dátumov, výrokov v latinčine, frázy sentimentálnych aj úprimných už obrástli lišajníky. Prekryli neochvejné viktoriánske predstavy o životoch prežitých v stoicizme a odriekaní, ako aj starostlivo vybrané svedectvá nespočetných tragédií, radostí, aké matky predávajú deťom, manželia manželkám, priatelia priateľom a milenci milenkám, ktoré im nesmierne chýbajú. Tunel, ktorým sem z pompézskej georgiánskej Rodneyho ulice jeden po druhom prichádzali vozy, dnes prekrývajú tehly a už zrejme nežije nikto, kto by si týchto mŕtvych pamätal.

Uprostred cintorína vyviera drobný prameň, objavený v osemnástom storočí, a ničím nerušený sa vlieva do štvorcovej fontány medzi náhrobnými kameňmi, kde následne steká po žiarivozelenom poraste pečenovníkov a rias na tehlovom povrchu obvodových múrov. V takúto januárovú noc, keď je jediným živým obyvateľom cintorína osamelý muž, ktorý pije z prameňa, by sem mohol ktokoľvek prísť a prechádzať sa popod striebřisté koruny stromov, počúvať nežné bublanie vody a predstavovať si, ako všetky tie duše, čo tu ležia ukryté pod hlinou, prechádzajú od koreňa ku koreňu a nenáhľivo postupujú podsvetím nášho sveta. Srdcom toho všetkého je voda – jej pomalé stekanie po stenách, jej kľukatenie sa pomedzi všetky rastliny, machy a stromy, jej črčanie štrbinami bridlicových brehov, to, ako sa v svetle mesiaca leskne na mramore rodinnej hrobky. Voda je plná železa, ostrou a kovovou chuťou pripomína krv. Časť ľudí v meste verí, že má liečivé schopnosti, a berú vážne slová vytesané nad prameňom, ktoré hlasom vody hovoria o nekonečnom cykle dávania:

*Kresťan vo mne vidí
Symbol pravej charity,
Keď sa toho, čo mám, nezištne vzdám
Hoci ani nevidím, kadial pretekám.*

Ja, ako aj mnohí iní, som sa však držal skôr inej verzie: že voda obsahuje duše mŕtvych, uväznené na cintoríne, a že po uvarení sa jej farba zmení na čiernu.

Duchovia vo vode, duchovia v krvi. Hneď ako si veci začnete všiamať, straší úplne všade. A tak je možno príhodné, že som v ten večer prišiel práve sem, neistý, kam inam ísť, osamelý a izolovaný od sveta denného svetla, nuž ma cestičky od Parku princov doviedli k tomuto pupku mesta. Nachádzať sa tu po zotmení človeka znepokojí ani nie tak zo strachu z mŕtvych, ako skôr zo živých: mužov, ktorí sa s ligotavým kusom alobalu tlačia okolo zapaľovača; občasnej zhrbenej postavy, čo sa potuluje po okolí; skupiny ožranov na chodníku Ulice nádeje s tvármi červenými od vína. Láka ma povedať, že ma do týchto záhrad priviedla vidina spoločenstva, pocit, že práve sem, medzi mŕtvych, patrím – vybrakovaný, unavený, hľadajúci niečo práve v tomto hájiku stromov natlačenom medzi domami a rušnými cestami –, no mňa sem doviedli aj iné potreby, sem, k drobnému prameňu, ako pútnika do podsvetia, čo si v temnote svieta displejom telefónu, svojou zlatou vetvičkou.

S mužom som sa stretol pri Huskissonovom pamätníku. Sprvu som si nebol istý (kto si môže byť istý, či je osamelý muž na cintoríne ten, ktorého hľadáte, alebo ten, ktorému sa chcete vyhnúť?), preto som sa oprel o holú stenu hrobky a predstieral nonšalantnosť, topánky sa mi zabárali do blata. Len pred dvoma týždňami som svojho priateľa Eliasa posledný raz odviezol na letisko. Žil som s ním vo Švédsku a on upadol do hľbokej

depresie, ktorú až príliš dlho nikto neriešil. Depresia potom pohltila aj mňa, prerástla do môjho života, a teraz som tu, ešte stále v jej zovretí, taký otupený, že si jej prítomnosť už skoro ani neuvedomujem. Po takmer piatich rokoch trápenia sme si konečne priznali, že to, čo máme, nemožno opraviť. Bolo medzi nami napáchaných priveľa škôd. Nenávratne sme sa poškodili. Akoby sa vo svete zjavila akási sila, podpálila nás a potom šmarila o zem. Keď sme sa pred štrnástimi dňami lúčili, ledva plakal, kým sme sa objímali na parkovisku, zato ja som bol úplne mimo. Díval som sa, ako sa vzdáľuje, očami som sledoval jeho kufor a videl, ako sa dvere terminálu otvárajú a vzápätí zatvárajú za jeho obrysom. Hneď nato som vošiel do lesa za letiskom a kráčal, a kráčal, vysedával pri prameňoch a vodopádoch, čas od času zdvihol hlavu, aby som zo seba dostal bolestivé „Dobré ráno“, adresované náhodným okoloidúcim, bral do dlaní mokré telá ich psov a hladkal ich, kým mi po tvári stekali slzy. Pamätám si aj dve deti, čo rozbesnene pobehovali pomedzi staré duby, hlavy strkali do dutých kmeňov a kričali: „Ahoj! Ahoj! Ahoj!“ z celej sily svojich malých pľúc, akoby sa mal boh stromu prebudíť a odpovedať im. Možno aj tu som robil to isté: na nočnom cintoríne som sa stretával s mužom, ktorého nepoznám. Kričal som do dutého kmeňa sveta a dúfal, že sa predou mnou zjaví tvár, že pocítim jej dotyk, že začujem jej hlbokú zvonivú odpoveď.

Muž bol vysoký, jeho telo pod zimným kabátom a džínami pôsobilo napäto. Inštruktor kickboxu, ako sa ukázalo. Neskôr mi napísal esemesku a opýtal sa, či sa volám Ryan. V tme si moju tvár pomýlil (nie som si istý, či náhodou alebo naschvál) s tvárou jedného zo svojich študentov. Domnievam sa, že každý z nás v istom bode z mysle vyloví tvár ideálneho milenca a ako masku ju položí na osobu pred sebou. Aj ja som si ho možno pomýlil s iným chlapcom, ktorého som kedysi

poznal. Možno práve takto vo mne pokračoval jeho život, práve takto som ho videl dospieť a obývať roky, ktoré by mi inak ostali neznáme. Keď som zatvoril oči, mohol som tu byť s Jackom, alebo s Eliasom, alebo s iným chlapcom, alebo s nimi všetkými, spojenými v novej forme.

Po pár tichých slovách na úvod kývol smerom k zhluku stromov a začal kráčať, držiac si odo mňa odstup. Počul som cvaknutie jeho zapaľovača, keď si pripálil cigaretu, sledoval som, ako si zhlboka pomaly potiahol a vzápätí modrý dym vydýchol do tmavomodrého nočného vzduchu. Zvuky, keď som sa ho dotkol: rozopnutie opasku, vertikálny ťah zipsu. Celý čas, čo som kľačal na kolenách, som registroval, ako roztrasený prúd vody z prameňa naráža a rozprskáva sa po kameňoch v dialke. Keď sa urobil, zobral som si ho do úst celého a nechal ho tam, až kým som necítil, ako mäkne, potom som sa odtiahol.

Prešiel som k prameňu a do dlane nabral ľadovú vodu, chvíľu som pozoroval, ako tancuje, a potom som si ňou vypláchol ústa. Stále som ho v nich cítil a bez tejto drobnej očisty by som dlhú prechádzku domov nezvládol, potreboval som sa opäť stať nepoškvrneným. Prechádzajúc cez bránu Parlamentnej ulice, domov som kráčal so sklonenou hlavou, odhodlaný nájsť v sebe akúsi hlbokú zásobu niečoho, čo som považoval za mužnú odvahu. Tak veľmi som túžil byť mužom, ktorý nemá problém v noci navštevovať takéto miesta, mužom, ktorý sa nemusí každú chvíľu obzerať, či ho prázdnyimi zákutiami cintorína neprenasleduje osamelá postava, čo sa skrýva za náhrobkami a čo mi (z vlastného strachu) zabráni odísť.

O týždeň neskôr som sa posadil na posteli s boľavým a opuchnutým hrdlom, uzliny som mal zdurené a pulzovali. Slnko sa dotýkalo každej jednej kvapky vody na mojom malom okne, každú jednu rozžiarilo. Takmer som cítil, ako sa do mňa

vírus zabodáva a šíri sa po mojom tele. Panikáril som. Tiekol zo mňa najskôr studený a následne horúci pot. Myslel sa mi nekontrolovateľne krútila a krútila okolo štatistík a dejín, okolo dedičstva, všetkých tých mužov uložených v chodbách nemocníc, všetkých tých pípajúcich prístrojov a krehkých, ako konár tenkých mŕtvol. Hoci som ich nepoznal, ich duchovia ma strašili. Istým spôsobom som ich potomok: zrodil som sa do sveta plného duchov a za časť seba som vďačil každému jednému z nich. Keď mi potom na klinike brala sestrička krv, pričom poznamenala, že mám vystúpenú žilu, a zapísala si moju históriu, počul som ich hlasy a cítil, ako na mňa dopadá tupá ťažoba, ktorá sa najbližší týždeň nezdvihne.

Napokon to bol falošný poplach. Všetko v poriadku. Ako inak. Bol som úzkostlivý, plný hanby, vždy som čakal len to najhoršie, vždy som predpokladal, že ma do lavy postaví akási vesmírna spravodlivosť. Svoje telo som ešte stále vnímal ako vec, ktorá si zaznamenáva každý jeden priestupok a potom ma za všetky náležite potrestá. Predsa však bolo zvláštne, že moja história v tej osvetlenej nemocničnej izbe vôbec nebola iba moja. Ako rieka, rozpínajúca sa pomedzi všetky zákruhy a prítoky, sa história pohybovala aj tými najtajnejšími úsekmi môjho tela. Zahŕňala každé jedno stretnutie, každého muža a každého jeho muža, všetky ich stretnutia, rozprestierala sa ďalej a ďalej ponad mesto, krajinu, kontinent, prepájala tisícky z nás tým, čo sme si navzájom dali a vzali. Noc na cintoríne bola iba jedným uzlom v obrovskej roztahanej sieti. História presakovala z jedného muža do horúceho tela iného a potom do denného života tohto sveta, kde zotrvala takmer nepovšimnutá.